

BLOKLAND

 betonblokkenes litteraturhistorie

BLOKLAND er en stedbaseret litteraturhistorie, der med udgangspunkt i betonblokkene skaber en sammenhængende litteraturhistorisk fortælling om perioden 1950-2024. Rammen løsriver litteraturhistorieundervisningen fra 10 års-logikker og isme-fokus og viser litteraturens tydelige samspil med det omgivende samfund. Blokkenes litteraturhistorie er nemlig samtidig fortællingen om velfærdssamfundets udvikling – fra drømmen om det gode liv i veldesignede omgivelser over mareridt om sociale problemer, bandekriminalitet og parallelkultur til omdannelsesplanernes vidnesbyrd om både ny optimisme, vedvarende problemer og økokritiske perspektiver. Bloklands udvikling opdeles i fire faser, der understøtter arbejdet med diakrone udviklingslinjer.

BLOKLAND åbner samtidig op for tematiske læsninger med afsæt i sted, klasse, køn og sprog. Det muliggør en fokuseret sammenligning af teksterne – både inden for og på tværs af blokfaserne. Som noget nyt peger bogen på anvendelsen af flersprogethed som en dimension i litteraturlæsningen, det er værd at undersøge.

BLOKLAND arbejder med et udvidet tekstbegreb, og antologien omfatter noveller, tegneserie, romanuddrag, digte, sange, rap, musikvideoer, spillefilm, tv-serier, dokumentarer, podcasts og artikler. Der inddrages både svenske og norske tekster, ligesom den sidste fase i Bloklands litteraturhistorie giver et samlet bud på læsningen af den nyeste tids litteratur fra 2020-2024.

BLOKLAND åbner med sit litteratursociologiske fundament og brede tekstbegreb naturligt op for tværfaglige samarbejder med samfundsfag, historie, geografi (demografi), musik, mediefag, billedkunst og sprogfag.

Jon Helt Haarder, lektor ved
Institut for Kultur- og Sprogvidenskab, SDU

Helle Egendal, lektor på Risskov
Gymnasium

systeme ▶

ISBN 978-87-433-2491-1

9 788743 324911

STINE ASKOV: NØJSOMHEDEN (2022, UDDRAG)

Stine Askov (f. 1976) er en dansk forfatter, som siden 2012 har skrevet romaner, som eksperimenterer med forskellige genrer. *Nøjsomheden* er hendes femte roman og handler om den unge kvinde Mona fra boligkomplekset Nøjsomheden i Helsingør. Mona arbejder i en boghandel i Helsingør, hvor hun møder overklassedrengen Nikolai. Da de bliver forelskede i hinanden, opstår der samtidig en klassekonflikt. I uddraget af romanen er Mona flyttet i egen lejlighed, efter i mange år at have boet hos sin mor, der er psykisk syg. Mona er tæt knyttet til mosteren Tut, som er syg med kræft, men kæmper for at skaffe Mona lejligheden.

- 1 Nøjsomheden ligger for enden af Kongevejen og blinker i den aluminiumsindpakning, der er dens særkende. Beboerne i Nøjsomheden står sammen om at komme af ghettolisten, planen hedder *Fra nord til syd*, opkaldt efter Nøjsomhedens to veje: Nordvej og Sydvej. Tut var aktiv i udvalget, før hun blev syg. Hendes hjertesag var, at de unge skulle slå græsset og klippe hækkene, det var idioti at betale et firma, mens raske drenge og piger bare daskede rundt med hænderne i lommerne. Det var der aldrig kommet noget godt ud af.
- 2 Mona har boet i Nøjsomheden hele sit liv, det er hendes hjem. Hun blev født nede i nummer 18, der startede hendes liv sammen med moren, nu er hun flyttet over i 22. Tut bor i 42. Monas er en etværelses, kombineret stue og soveværelse med udsigt over byen, næsten sundudsigt, så er der køkken, en lille gang, wc med brus og altan. Bogreolen har hun allerede fyldt, hun får 40 procent i boghandlen. Selve reolen har hun taget nede i byttecentralen og malet. Oven på de stående bøger ligger nye bunker, ellers står bøgerne alfabetisk, Mona elsker at tage bøger ud for at gøre plads til endnu flere bøger, hele samlingen må omarrangeres. Samlingen med *Harry Potter* har hun passet særligt på, den står på nederste hylde for sig selv, så den ikke bliver skrammet. At åbne den første bog og læse om den fortabte, men magiske, dreng, der boede under en trappe og havde en fætter, Mona glemmer det aldrig.
- 3 Nøjsomhedens byttecentral ved siden af vaskerummet byder på babytøj og skråstole, vaffeljern og forsuttet legetøj, vinterfrakker og bøger. Mona tager de bøger, der står på hylden, ikke sjældent er de helt nye, folk glemmer at melde månedens bog fra i bogklubben. Det er Monas bibliotek, alt er at finde dernede. Romance, *Fiskerne*, *Da Vinci mysteriet*, Kirsten Thorup, Hanne-Vibeke Holst, en særligt god bog, som Bjarne Reuters *Når snerlen blomstrer*, har hun

beholdt. Sikker på, at den indeholdt alt, hvad der var at vide om kærlighed. Hun har læst den så mange gange, lange passager kan hun udenad. Flere gange har hun svaret med citater fra bogen, som var de geniale sætninger hendes egen opfindelse.

[...]

- 4 Mona elsker at stå op om morgenen i sin egen lejlighed. Intet er som at tage sin egen neske og hælde den i sit eget krus og røre rundt med sin egen teske, at åbne sit eget køleskab og tage sin egen mælk.
- 5 Tut skaffede hende lejligheden, da hun fyldte 19. Det var i marts, de troede endnu, at det var iskiasnerven, den var gal med, og Mona havde hentet en røllator til Tut på hjælpemiddelcentralen.
- 6 – Sikke et monstrum, sagde Tut. – Det er kun, fordi det er dig, at jeg lader mig se med denne her anordning. Jeg kan lige høre alle sladderkællingerne.
- 7 – Men det er da bedre end ikke at komme ud. Du kan have dine indkøbsposer dér foran.
- 8 Tut smed sine smøger og sin røde pung i kurven, de gik side om side ned til beboerkontoret. Glen, formand og varmemester, sad derinde og spillede på sin telefon, tommestokke og blyanter stak op af hans lommer.
- 9 – Du kan godt komme i gang, Glen. Se at få pakket den der væk.
- 10 – Goddag Tut. Hvad skylder man æren? Har du fået nye ideer til, hvordan Nøjsomhedens unge kan undergrave det etablerede arbejdsmarked?
- 11 Mona prøvede at smile undskyldende til ham, da Tut bankede med knoerne i bordet.
- 12 – Drop det der. Nu handler det om Mona, hun skal have sit eget. Hun kan ikke bo hos Mømmere mere, du har jo selv været deroppe. Der er efterhånden kun stier mellem sækkene og alt det andet ragelse. Bevares, jeg ved godt, det er en sygdom, min søster har samlet på alverdens ting gennem tiden, fuglefjer sågar en overgang, men Mona skal over i 22 i en af de små etværelses.
- 13 Det var ikke løgn, hvad Tut sagde om moren, Glen vidste det i forvejen, alle vidste det, alligevel krympede Mona sig.
- 14 – Jeg må jo følge ventelisten, Tut. Det er heller ikke mig, der tager sådan en beslutning, det er ejendomsadministrationen, det har jeg også forklaret dig.
- 15 – Prøv at se mig, Glen, synes du, jeg ser frisk ud?
- 16 Han så over på termokanden efter hjælp, den stod på en bakke med rørepinde og flødepulver til kaffen. Tut så ud ad helvede til. Tynd og skrutygget, der var kommet noget plastikagtigt over hendes ansigtsfarve, og hænderne, der holdt om rollatorens håndtag, havde allerede det kloagtige præg.

- 17 – Ja, du ser da godt ud, sagde Glen tøvende.
- 18 – Din næse vokser, Glen. Jeg ligner noget, hønsene har hakket i. Se bare på køretøjet her, plejer jeg at gå med sådan én? Hun pegede på rollatoren.
- 19 – Men der er en venteliste, jeg ikke sådan kan omgå, det er det, jeg prøver at sige til dig. Mona skal gå ind på hjemmesiden og skrive sig op ligesom alle andre.
- 20 Han skottede til Mona.
- 21 – Jeg vil gerne hjælpe dig med det, Mona.
- 22 – Det passer jo ikke, Glen, afbrød Tut. – Jeg ved tilfældigvis, at I strategisk placerer rentable beboere for at få os af ghettolisten. Mona arbejder i en boghandel! Hun har været skrevet op i evigheder!
- 23 Glen slog beklagende ud med hænderne.
- 24 – Vis mig listen.
- 25 – Den er fortrolig.
- 26 – Vis mig den nu bare. Din mor ville rotere i graven, hvis hun hørte, hvordan du taler til en dame. Din mor stod sgu ikke og nølede, da hun gik i forbøn for dig, her på selvsamme kontor, kan du huske det? Alle i Nøjsomheden vidste, det var dig med den bombe, tag ikke fejl af det.
- 27 Han dukkede sig, han havde endnu et ar på kæben, bomben var gået af før planlagt.
- 28 – Moster, sagde Mona. – Jeg må bare vente, jeg er jo skrevet op.
- 29 Tut tyssede på hende. Glen fandt listen frem på skærmen og viste dem, at Mona stod som nummer tretten, Mona Jensen, på listen over interne ansøgere.
- 30 – Ja, der kan du bare se, det var jo ikke så svært. Og så flytter du hende herop.
- 31 – Det er dybt ulovligt, det her.
- 32 – Det er det også at tappe strøm fra fællesanlægget, ja, jeg har set ledningen derude. Kom nu bare i gang, det bliver et mas for dig, hvis jeg skal komme rendende her hver dag.
- 34 Glen kom selv og overrakte Mona nøglen til de 37 kvadratmeter på fjerde. De gik derop med det samme, han gik foran hende på trappen og slog døren op, som til et palæ. Lyset faldt ind ad de beskidte vinduer, der lugtede af fritureolie og våde gulvtæpper, alligevel boblede lykken op i hende, så hun måtte dreje en gang rundt om sig selv, mens Glen prøvede at hamre den bindende altandør op med skulderen.
- 35 – Tak.
- 36 – Tak Tut, den lede kælling. Jeg kan miste mit job på det her.

- 37 Hun lagde armene om ham bagfra og klemte et øjeblik hans krop med sin. Han stod helt stille imens uden at trække vejret.
- 38 – Tak alligevel.
- 39 – Hun har været nede med kringle.
- 40 Nu lugter lejligheden af Mona. Det er ikke en duft, Mona kan forklare, men hun genkender den som sin egen, noget privat, der breder sig ud over lejlighedens møbler og knytter dem til hende. Lejligheden er endnu ikke helt, som hun drømmer om. Tut skulle hjælpe hende med at sætte lamper op, men det er ikke blevet til noget. Mona forestiller sig, at andre, der flytter hjemmefra, har en far, der skruer deres lamper og hylder op. Hun forbinder en far med noget praktisk.
- 41 Det er ikke, fordi hun ikke selv kan, men hun har hele tiden forestillet sig, at hun ventede på Tut, hvordan Tut ville ryge og bore. Hvis det ikke kan blive sådan, kan hun sidde i mørket, det tænker hun.
- 42 Vinduerne har hun selv pudset. Bebyggelsen har en vinduespudser, der kommer hvert halve år, men Mona kunne ikke vente. Himlen skulle ind. Sengen har et hvidt sengetæppe over, den er både seng og sofa, puderne er blomstrede og ternede, Mona elsker at se på det. Når hun vender sig i køkkenet og ser ind i stuen, fryder hun sig. Hun går ud på det kunstige græs, som den forrige ejer har lagt på altanen, han har også efterladt en plastikstol og i hjørnet en porcelænsfrø. Vinden er sval. Tut har kun set lejligheden én gang, hun var nær aldrig kommet op ad trapperne, der er langt op til fjerde. De spiste kage i sofasengen, mest Mona, Tut skubbede den bare rundt på tallerkenen. I indflytningsgave fik hun en husfred og en pakke salt. Hun passer husfreden nidkært, vander den i underskålen efter Tuts instrukser.
- 43 Når hun læner sig ud over altanens rækværk, kan hun se morens vindue med det falmede, seks år gamle julehjerter, der dingler fra gardinstangen. På morens altan står poser med skrald, en kommode, stabler med urtepotter, når Glen ser det, får moren en påtale. Det er ikke Monas ansvar mere, men moren har allerede ringet grædende til Mona om den skrivelse, alle i bebyggelsen har fået, at vinduerne skal skiftes medio juni, og der skal være ryddet, så håndværkerne kan komme til. – Hvad skal jeg gøre? græd hun. – Du hjælper mig da, ikke Mona?

Stine Askov: *Nøjsomheden*. Gyldendal, 2022, side 20-21 og 25-29

Opgaver til *Nøjsomheden*

1. Med udgangspunkt i de oplysninger, teksten giver, skal I finde Nøjsomheden på et kort. Kommenter navnet. Hvad betyder 'nøjsomhed'?
2. Undersøg, hvad ghettolisten er. Hvorfor står beboerne mon sammen om at komme af ghettolisten (se afsnit 1)?
3. Hvordan beskriver Mona sin lejlighed? Hvad er det for følelser, hun har for lejligheden? Prøv at tegne lejligheden.
4. Beskriv Monas bibliotek. Hvorfor er det så vigtigt for hende?
5. Giv en karakteristik af Tut på baggrund af afsnit 5-32. Find fem adjektiver, der beskriver hende.
6. Hvilke regler gælder tilsyneladende i blokken?
7. Hvad hører vi om Monas forældre?
8. Hvilke værdier sættes i højsæde i Nøjsomheden? Hvilken holdning til blokken skinner igennem teksten?

Perspektivering 1: Biblioteket som kulturel kapital

For Mona er biblioteket og bøger i det hele taget vigtigt. I DR-dokumentaren *Yahya Hassan – Den fødte digter* (2021) hører vi broren fortælle om betydningen af bøger for Yahya Hassan, og hans mor præsenterer de bøger, hun har hentet hjem til sig efter hans død (tidskode: 11:05-11:45). Hvorfor mon disse bøger er så vigtige?

Biblioteket kan ses som et symbol på det, den franske sociolog Bourdieu kalder kulturel kapital. Undersøg nærmere, hvad dette begreb betyder, og overvej, om det giver mening i sammenhæng med Mona og Yahya Hassan.

Perspektivering 2: Faderfiguren

I afsnit 41 kredser Monas tanker om fraværet af hendes far. Beskriv hendes tanker.

Skriv et essay om faderfiguren i litteraturen. Perspektiver fx til Yahya Hassans fremstilling af sin far i digtet "BARNDOM" (en oplæsning kan findes på YouTube) eller til faderen i Bent Hallers *Katamaranen* (se side 78).

Du kan også inddrage anden litteratur som fx *Mens vi var yngre* (2023) af den norske-kroatiske forfatter Oliver Lovrenski. I følgende passage gengiver den unge utilpassede, halvkriminelle jegfortæller sin lærers tanker om ungdomskriminalitet og sin egen reaktion på læreren:

” [...] og til sidst hun sagde, det, disse børn egentlig har brug for, er nogen, som kan følge dem tæt fra dag til dag, hjælpe dem med at sætte sig mål og opnå dem, lære dem om disciplin, kontakt med egne følelser bla bla bla, og du ved, damen strålede, som havde hun opfundet hjulet, så jeg rejste mig og klappede, bare sådan: tillykke, det hedder en far

Oliver Lovrenski: *Mens vi var yngre*. Lindhardt og Ringhof, 2023, side 87

Perspektivering 3: Regler i blokken

Moster Tuts forhandlinger med viceværten afspejler de sociale spilleregler i Nøjsomheden. Lav en sammenligning med Yahya Hassans "GHETTOGUIDE" (YAYHA HASSAN, 2013, side 52, anskaf selv), og undersøg, hvilke regler der her gælder for det sociale liv i blokken. Diskuter, om du finder ligheder i fremstillingen af Yahya Hassans mor og moster Tut?

GHETTOGUIDE

MIN MOR HUN FATTER IK SÅ MEGET DANSK
MEN DE ANDRE ARABERMØDRE DE FATTER MINDRE
OG MIN MOR HUN KOM I FIRSER
OG SIDEN HALVFEMSER HUN HAR GÅET TIL TEORI
MEN HUN FIK FØRST SIN KØREKORT I 2010
HUN KENDER PROCEDURE
MANDEN DER ER MIN FAR
ENGANG HAN HAVDE EN KNALLERT
MEN NU HAN KØRER TAXA HELE DAGEN
HAN KOMMER HJEM TIL BØN
MOR HUN KENDER VEJEN
FRA KØKKENEN TIL VÆRELSEN
HAN LÅSER DØR
OG MIG JEG VED HAN SKA ENTEN SLÅ ELLER KNEP
HAN BRÆNDER HANS TUNGE
FORDI HAN HAR IK TÅLMODIGHED MED VARM MAD
PLUDSELIG HAN FÅR EN TUR OG HAN ER VÆK IGEN
OS VI LEGER OG SLÅS TIL MIN MOR HUN SKRIGER
OG TRUER MED OG RINGE TIL TAXACHAUFFØR
MIN MUND HUN FYLDTE DEN MED CHILI
OG SPÆRREDE MIG INDE PÅ TOILETTEN

OG MIG JEG VAR TILFREDS
FOR ANDRE GANGE HAN KOMMER HELT AF SIG SELV
HAN FANGER OS PÅ VÆRELSEN OVEN PÅ HINANDEN
FØRST HAN SIGER SOM HAN ALTID SAGDE
HVOR MANGE GANGE JEG HAR SAGT
I SKA IK LEGE MED HÆNDER
SÅ HAN GIVER FLADE OG HAN KNÆKKER NOGET AF
OG MIG JEG FORSTÅR
HVORFOR HAN TILLÆGGER HÆNDER DEN VOLDSOMHED
MIN MOR HUN KENDER PROCEDURE
HUN HJÆLPER ARABERMØDRE
HUN HJÆLPER DEM MED OG SØGE KONTANTHJÆLP
MEN FØRST DE GÅR EFTER FØRTIDSPENSION
HUN RINGER TIL KOMMUNE FOR DEM
HUN RINGER TIL LÆGE FOR DEM
NÅR DERES SØNNER SKA I RETTEN HUN VISER DEM VEJ
NÅR DERES SØNNER BLIVER FÆNGSLET
HUN GRÆDER FOR DEM
MANDEN DER ER MIN FAR
HUN HJÆLPER HANS KONER MED FLUGT
NÅR DE FINDER UD AF HAN ER BARE EN HUND